

En glad grabb har gått bort

IN MEMORIAM. Henrik Othman minns Jakobstadsfödda skådespelaren Juha Muje.

JAKOBSTAD. Juha Muje betecknas som en av de största inom finsk teater och film, och slog igenom under Åbo stadsteaters glansperiod på 1970-talet. Ännu för några veckor sedan var han aktuell som huvudrollsinnehavare i "Mielensäpahoittaja" på Samppalinnan kesäteatteri i Åbo.

Men den 4 februari meddelade teatern att Muje tvingats ställa in sitt framträdande på grund av allvarlig sjukdom. Inte ens en vecka senare, i måndags, kom beskedet att han gått bort 69 år gammal. Juha Muje skulle ha fyllt 70 den 15 augusti.

Själv såg jag honom på scen första gången i Åbo stadsteaters legendariska uppsättning av "Sju bröder" i Kalle Holmbergs regi som gick inför fullsatta salonger i tre års tid efter premiären i december 1972.

Jag tror jag såg föreställningen tre gånger.

Muje spelade yngste brodern Eero i ett sällskap av samtidens största teaternamn. De övriga bröderna spelades av Esko Salminen, Juha Hyppönen, Heikki Kinnunen, Heikki Alho, Aarno Virtanen och Ilari Paatso, i något skede tog Vesa-Matti Loiri över som Tuomas efter Hyppönen.

Det var en uppsättning som fick folk från hela landet att sätta sig i bussar för att se teater i Åbo och som också satte scenen på den nordiska teaterkartan.

Skådespelaren Juha Muje växte upp i Jakobstad. FOTO: LEHTIKUVA/ANTTI AIMO-KOIVISTO

MEN DET VAR EN STORMIG TID. Kalle Holmberg och Ralf Långbacka, duon som ledde teatern, må ha lyckats med att göra både publik och kritiker nöjda, men för det borgerliga etablissemanget i Åbo var de – ordagrant – ett rött skynke. En långvarig konflikt ledde till slut till att ridån gick ned för de två, liksom för en stor teaterpok.

Jag intervjuade Juha Muje sommaren 2001 då han utsetts till Profet i egen stad i samband med Jakobs dagar.

– Det var en otrolig tid, en sådan teaterperiod hade aldrig förekommit och kommer aldrig att upprepas. Men allting har ju sin tid, sade Muje då, men slog fast att han inte vill förfalla till nostalgi.

Enligt Muje handlade det inte bara om skådespelarna och ledningen, utan också om tidsandan.

– Alla bitar föll plötsligt på plats och allting stämde.

JUHA MUJE var en ung man då han kom till Åbo, han var bara 22 år då "Sju bröder" fick sin premiär, och sade i intervjun att det finaste som ung skådespelare var att bli så väl mottagen av de äldre kollegorna.

Och visst måste det vara stort för en ung aktör att stå på scen med en gigant som Esko Salminen.

Konflikten blåste bort herrar Långbacka och Holmberg, men Muje stannade kvar in på 1980-talet, och jag minns honom också för hu-

vudrollen i Brechts "Soldat Svejk i andra världskriget" från början av det decenniet.

Den rollen var han egentligen för ung för.

– Men den passade ju bra för en trind och glad grabb som jag, noterade Muje.

MUJE VAR inte den enda Brechtska Svejk jag sett på scen. Jag har sedermera sett den både på Lilla teatern i Helsingfors och på originalscenen Berliner Ensemble i gamla Östberlin, och kommenterade för Muje hur förvånansvärt lika uppsättningarna var.

– Visst, sade Muje, när vi skulle repetera en scen på en järnvägs-

station sade regissören att scenen varar i 22 minuter.

Då ensemblen undrade om inte han och de har något att säga slog denne fast att så är det i originalet. Alla uppsättningar var kopior av den i Berlin.

Åbos storhet som teaterstad var över, men inte Mujes.

Han flyttade till Helsingfors där han gjorde stora roller på Stads-teatern och Kom-teatern, fortsatte till Tammerfors och Tampereen Työväen Teatteri, för att återvända till huvudstaden och Nationalteatern 1997.

Juha Muje gick i pension från teatern 2013.

Parallellt med karriären på scen

har Juha Muje sedan början av 1970-talet gjort talrika roller på filmduken och i tv, många minns honom fortfarande som porrhandlaren Sundholm i tv-serien "Raid" som gick vid tiden för intervjun.

Hans sista filmroll blev den som Antero i Tiina Lymis långfilm "Tarahpäivä" som hade premiär i fjol.

Juha Muje var född i Jakobstad. Föräldrarna var karelare; pappa Väinö framgångsrik löpare och mamma Hilda småningom köpman på Kråkholmen.

Muje själv flyttade från Jakobstad som 18-åring, och sade i intervjun att han fortfarande kände sig lite rotlös.

Nu har han kanske hittat hem. **Henrik Othman**

De är både musiker och magiker på scenen

"The Music Wizards" kallar de två musikerna sin show. Den som tror att det där med wizards, trollkarlar, inte ska tas bokstavligen bedrar sig.

KARLEBY. När de på onsdag kväll ställer sig på scenen i Mellersta Österbottens Konservatoriums sal gör pianisten Jarkko Riihimäki och accordeonisten Veli Kujala det lika mycket i egenskap av musiker som i egenskap av magiker.

– Klassiska trolleritricks var min hobby då jag var yngre, men i tonåren föll intresset i glömska. För ungefär tio år sedan började jag återuppliva mina kunskaper och fördjupa dem. Förra året gick jag med i Finlands trolleriförening, Suomen Taikureiden yhdistys, säger accordeonisten och tonsättaren Veli Kujala.

Jarkko Riihimäki är en finländsk pianist som bor i Berlin. Han är också mentalist. FOTO: GREGOR HOHENBERG

Idén till konserten som ingår i programmet under årets upplaga av Karleby Vinteraccordeon fick han för fem år sedan, efter att ha talat inför ett gäng musklärare.

Veli Kujala är accordeonist, tonsättare och trollkonstnär. FOTO: HEIKKI TUULI

– Jag höll föreläsning i improvisation och tog i början av den ett champagneglas ur ett kuvert och skålade. I publiken satt Karleby Vinteraccordeons konstnärlige ledare

Raimo Vertainen som ganska snart föreslog att Veli Kujala skulle kombinera musik med trolleri i en och samma konsert.

– Tanken fick mogna i några år. Jag insåg att jag inte kunde göra konserten ensam, så jag beslöt mig för att bjuda med Jarkko.

Pianisten Jarkko Riihimäki var inte svårövertalad. De hade redan spelat mycket tillsammans, ända sedan de lärde känna varandra på musikfesten i Mänttä 2001.

– Jag har alltid varit intresserad av mentalism och alls slags sinneskittande illusioner. Mitt intresse väcktes genom David Blaine som turnerade runt världen i början av sin karriär med en liten kamera kringhunden och gjorde trolleritrick för förbipasserande människor på gatan. En del var klassiska trolleri-

trick, men han kunde till exempel plötsligt sväva i luften eller svänga sin hand i en mycket märkligt ställning. Veli (Kujala) har lett mig in på trolleristigen och fått mitt intresse att växa, säger Jarkko Riihimäki.

I deras egen föreställning är magin integrerad med musiken. De beskriver den som fylld med synvillor och trolleri och lätt att ta till sig i tango-jazz-stil.

– Bakgrundmusik har hört till trolleri i århundraden, och musik och magi har tidigare kombinerats, men inte på det här sättet. Vi är lika mycket och samtidigt musiker såväl som magiker på scenen, säger Veli Kujala.

Föreställningen "The Music Wizards" ordnas i Mellersta Österbottens Konservatoriums sal i Karleby i dag, onsdag, klockan 19.00